

ВІДГУК

офіційного опонента **Литвина Андрія Віленовича** на дисертацію
**Гулай Ольги Іванівни «Теоретико-методичні основи професійної підготовки
 фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти»,**
 подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
 зі спеціальності 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження. Об'єктивною потребою та водночас невід'ємною складовою державної політики в галузі освіти на початку ХХІ ст. є реалізація неперервної ступеневої професійної освіти, яка забезпечуватиме належну професійну компетентність фахівців із ґрунтовною загальнонауковою підготовкою, сприятиме досягненню цілісності навчання протягом усього життя. Упровадження ступеневої освіти вимагає від педагогічних колективів закладів професійної освіти узгодженості в діяльності, систематичності та послідовності у змісті, формах та методах навчання. Особливої уваги вимагає вивчення фундаментальних дисциплін, а також подолання розриву, що існує між навчальними закладами різних рівнів у організації професійної підготовки. Незважаючи на вагомий напруження українських і зарубіжних науковців, українською недостатньо психолого-педагогічних досліджень, де неперервність розглядається як специфічний процес модернізації професійної освіти.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку будівельної галузі постає потреба у висококваліфікованих фахівцях, які готові впроваджувати інноваційні технології будівництва. Завдання вдосконалення професійної освіти цього профілю тісно пов'язані з вирішенням теоретичних і практичних проблеми реалізації багаторівневого підходу до навчання. Передусім це стосується особливостей методичного й організаційного забезпечення навчання. Саме тому актуальним є розвиток неперервної професійної освіти майбутніх будівельників з урахуванням новітніх педагогічних тенденцій і приведення змісту та рівня професійної підготовки до вимог ринку та потреб будівельної індустрії. Таким чином, тема,

яку обрала О. І. Гулай для дисертаційного дослідження, є актуальною для навчальних закладів, важливою для теорії та методики професійної освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна. У дисертаційному дослідженні чітко з'ясовано стан дослідження обраної проблеми, визначено особливості професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в Україні в умовах неперервної освіти, з'ясовано місце та роль фундаментальної складової професійної компетентності в системі ступеневого навчання «коледж (ПТНЗ) – технічний університет». Виходячи з цього, окреслено власну наукову позицію автора. Головною причиною, що стримує вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю, О. І. Гулай вважає неузгодженість навчальних планів, недосконалі програми і методики викладання природничонаукових дисциплін, відсутність практичних механізмів реалізації інноваційних педагогічних технологій, передусім брак розробок, в яких науково обґрунтовано педагогічну систему неперервної підготовки майбутніх фахівців-будівельників.

Положення дослідження розкривають основні напрями вдосконалення професійної освіти майбутніх фахівців будівельного профілю. Згідно з метою й концепцією дослідження сформульовано гіпотезу та завдання дисертаційної роботи. Наукова новизна ілюструє великий обсяг проведених теоретичних та експериментальних досліджень, запропонованих оригінальних ідей, реалізованих на практиці. Вміло розмежовані теоретична та практична частини одержаних результатів. Загалом дослідження добре структуроване, під час його проведення використовувались адекватні теоретичні й емпіричні методи.

У дисертації О. І. Гулай всебічно охарактеризовано розвиток системи професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти. Вперше на основі комплексного аналізу виділено структуру фундаментальної складової професійної компетентності, розроблено зміст природничонаукової підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю, який

регламентується освітньо-професійною програмою підготовки фахівців в умовах неперервної освіти, цілями навчальних дисциплін, включає теоретичну та практичну складові, засоби педагогічної діагностики.

Виявивши сутність компетентнісного підходу стосовно формування фахової компетентності майбутніх будівельників, визначивши теоретичні засади й обґрунтувавши методологічні основи неперервного професійного навчання майбутніх будівельників і вдосконаливши на цій основі навчально-методичне забезпечення викладання природничонаукових дисциплін, О.І. Гулай зробила висновок, що ефективними є: інтерактивні методики навчання, що застосовуються у проведенні лекцій і лабораторних занять із поєднанням проблемного підходу та самостійної роботи студентів з урахуванням інформації про новітні будівельні технології.

За результатами теоретичного аналізу процесу опанування наукомісткими і високотехнологічними будівельними професіями, а також теоретичних і методичних досліджень реалізації неперервної освіти, дисертантка цілком слушно визначила педагогічні умови організації професійної підготовки майбутніх будівельників та підготувала комплекс навчально-методичного супроводу природничонаукових дисциплін. Крім цього розроблено структурно-функціональну модель ступеневого формування професійної компетентності майбутніх будівельників, що базується на застосуванні компетентнісного, синергетичного, акмеологічного підходів та інтерактивних особистісно орієнтованих технологій. Це, на нашу думку, дало змогу створити раціональну педагогічну систему професійної підготовки майбутніх бфахівців в умовах неперервної освіти.

Істотним внеском О. І. Гулай у теорію професійної освіти є обґрунтована концепція професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю. Ідея концепції полягає в упровадженні системного підходу до формування професійної компетентності будівельників різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; інтеграційному перетворенні змісту освіти, налагодженні взаємозв'язків та

узгодженні програм викладання дисциплін у площині певного освітнього рівня та між різними навчальними закладами; комплексному використанні інноваційних технологій, індивідуальних форм і проблемних, інтерактивних методів, навчально-методичного супроводу навчання студентів з урахуванням сучасних педагогічних тенденцій та особливостей будівельного виробництва.

Концентруючи увагу на методичних аспектах проектування інноваційних технологій формування професійної компетентності майбутніх будівельників дисертантка подає детальні методичні рекомендації щодо використання інтерактивних, діяльнісних, особистісно орієнтованих методик. Науково обґрунтовано комплекс навчально-методичного забезпечення: навчальні плани за різними траєкторіями, робочі програми навчальних дисциплін, методичні вказівки до основних форм організації навчального процесу, засоби діагностики навчальних досягнень). Методичне забезпечення, яке розробила та застосувала О. І. Гулай, заслуговує на увагу як інструмент активізації мислення, дидактичної адаптації та формування професійної компетентності майбутніх будівельників, зокрема її фундаментальної складової. Важливим є те, що дисертант акцентує на акмеологічній стратегії як орієнтації майбутнього фахівця на життєвий успіх, досягнення вершин у розвитку кожного студента й викладача, на становлення творчого потенціалу особистості та її соціалізації в складних сучасних умовах.

Аналізуючи емпіричну частину дисертаційного дослідження О. І. Гулай, відзначимо конкретно сформульовані завдання різних етапів експерименту, а також критерії (когнітивний, діяльнісний, мотиваційно-ціннісний) і рівні (репродуктивний, реконструктивний, продуктивний, творчий) сформованості фундаментальної складової професійної компетентності майбутніх фахівців будівельного профілю. Ефективність системи ступеневого навчання майбутніх фахівців будівельного профілю в коледжах та університетах визначалася за трьома показниками: когнітивним, діяльнісним і мотиваційно-ціннісним. Докладно описана методика статистичної перевірки емпіричних результатів дослідження за допомогою t -критерію та критерію χ^2 .

За результатами педагогічних експериментів встановлено зв'язок між використанням розробленої педагогічної системи і рівнем професійної компетентності майбутніх будівельників, зокрема доведено суттєве зростання рівня компетентності студентів-випускників скороченої форми навчання, які попередньо здобули кваліфікацію молодшого спеціаліста, порівняно зі студентами, що вступали у ВНЗ на основі повної середньої освіти. Таким чином, одержано належні аргументи ефективності неперервного навчання майбутніх будівельників та доцільності запропонованих інновацій.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Висновки і рекомендації за результатами дослідження повністю відображені в авторефераті й опублікованих автором наукових працях. Дотримання причинно-наслідкових зв'язків, логічність і системність викладу матеріалу, а також застосування адекватних поставленим завданням методів дослідження забезпечують науково-практичну змістовність розроблених положень і зроблених висновків.

Основні результати дисертації повністю опубліковано в 65 наукових працях (58 – одноосібні), з яких: 2 монографії, 2 навчальні посібники, 25 статей у провідних фахових виданнях, 4 в іноземних виданнях, 5 навчально-методичних видань, 22 статті в наукових збірниках, 5 тез доповідей конференцій. Загальний обсяг особисто підготовлених і надрукованих матеріалів становить 100,65 авт. арк.

Значущість результатів дослідження для науки і практики та рекомендації щодо їх використання. Обґрунтована концепція та розроблена модель системи професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти, запропоновані теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть бути використані у процесі модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців-будівельників, у теоретичних та експериментальних дослідженнях із теорії та методики професійної освіти, для вдосконалення навчального процесу в технічних коледжах та університетах, а

також у закладах післядипломної освіти для підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Таким чином, у дисертаційному дослідженні чітко виписано теоретичні засади й обґрунтовано методологічні основи неперервного професійного навчання майбутніх будівельників, при цьому послідовно викладені філософські передумови, методологічні основи, загальнонаукові підходи і теорії. Продемонстроване О. І. Гулай бачення шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх будівельників з урахуванням можливостей компетентнісного підходу та принципу фундаменталізації потребує складних рішень щодо створення та впровадження інноваційних педагогічних технологій і модернізації навчально-методичного забезпечення природничонаукових дисциплін відповідно до потреб ринку праці й особливостей економіки. Заслуговує на увагу те, що О. І. Гулай сформулювала низку пропозицій Інституту модернізації змісту освіти МОН України щодо реалізації неперервного професійного навчання майбутніх будівельників.

Зауваження до змісту дисертації. Незважаючи на позитивну оцінку дисертаційного дослідження, висловимо низку **побажань і зауважень**:

1) У роботі бракує підрозділу «Дефінітивний аналіз проблеми дослідження...», в якому в одному місці, послідовно були б подані основні поняття, що застосовуються автором.

2) Дослідження, безперечно, збагатили б узагальнення та висновки про кращий зарубіжний досвід неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю, що варто запозичити для української освіти цього профілю та загалом системи підготовки виробничого персоналу.

3) Концепцію професійної підготовки фахівців будівельного профілю (підрозд. 2.3, стор. 133) доцільніше, на наш погляд, побудувати в такому вигляді: преамбула, вихідні методологічні засади, нормативні документи, стан проблеми, світові тенденції, сутність, мета, принципи, основні положення, орієнтири, етапи

впровадження, очікувані результати, висновки. У такому разі вона буде більш придатною для практичного використання в навчальних закладах.

4) Автор докторської дисертації має не лише виділити дидактичні принципи і принципи професійної освіти, на які він спирається, а й визначити специфічні (часткові) принципи, на яких побудовані запропоновані інновації в неперервній професійній освіті будівельників.

5) Докторант подає продумані та дидактично доцільні педагогічні умови підготовки майбутніх будівельників у неперервній освіті (підрозд. 2.3, стор. 156), однак у тексті роботи не роз'яснено, виходячи з яких міркувань і яким чином відбувалась процедура їх вибору й обґрунтування.

6) У підрозд. 3.3 (стор. 233) варто було у стислому вигляді зазначити, що автор розуміє під моделлю та моделюванням, а також не лише описати структуру, а й більш детально пояснити, як працює модель системи ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю.

7) На наш погляд, доречно було подати авторські визначення, зокрема «системи ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців будівельного профілю», «педагогічних умов підготовки майбутніх будівельників».

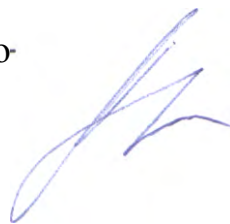
Висновок, щодо відповідності дисертаційної роботи встановленим вимогам. Указані зауваження не впливають на загальну високу оцінку науково-педагогічного дослідження О. І. Гулай. Дослідження є закінченим і самостійним, має актуальну тему, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, а також є вагомим для теорії та методики професійної освіти. Поставлені завдання виконано в повному обсязі. Наукові розробки, навчально-методичні матеріали впроваджено в низці навчальних закладів України. Докторант розробила фундаментальну науково-педагогічну проблему та втілила одержані результати в освітню практику.

Отже, дисертаційне дослідження «Теоретико-методичні основи професійної підготовки фахівців будівельного профілю в умовах неперервної освіти» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів» до

докторських дисертацій, а її автор – Гулай Ольга Іванівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент -

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу інновацій у професійній освіті
Відокремленого структурного підрозділу
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова «Львівський навчально-
науковий центр професійної освіти»

А. В. Литвин

6 травня 2016 р.

